

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Конкурентне право

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

підготовки	бакалавра (назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
спеціальність	081 «Право» (шифр і назва напрямку)

Івано-Франківськ
2019 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Навчально-науковим юридичним інститутом ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Банасевич Ірина Іванівна — доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент.

Обговорено та рекомендовано Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

«12» лютого 2019 р., протокол №7.

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Конкурентне право» студентами другого курсу складена відповідно до освітньої програми підготовки ОС «Бакалавр» спеціальності 081 «Право».

У **Предмет** навчальної дисципліни Конкурентне право входить вивчення конкурентного законодавства, що визначає систему антимонопольних органів, їх повноваження, порядок здійснення контролю за дотриманням конкурентного законодавства; правила поведінки суб'єктів господарювання на ринку, заборонені види анти-конкурентних узгоджених дій і монополістичної діяльності; товарні і територіальні межі ринку, а також монопольне становище суб'єктів господарювання на ньому; відповідальність за порушення конкурентного законодавства, застосування адміністративного і судового порядку захисту конкуренції.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення навчальної дисципліни «Конкурентне право» ґрунтується на знаннях набутих при вивченні наступних дисциплін: «Цивільне право України», «Право інтелектуальної власності», «Адміністративне право». Знання та вміння набуті в результаті вивчення даної навчальної дисципліни стануть основою для вивчення «Господарського права України».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Державне регулювання конкурентних відносин.
2. Обмежувальні практики у конкуренції.
3. Правове регулювання за концентрацією та узгодженими діями.
4. Правопорушення у сфері добросовісної конкуренції.
5. Процесуальні норми конкурентного права.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Конкурентне право» є формування у студентів теоретичного розуміння суті конкурентних правовідносин, що складаються в ринковій економіці, системи необхідних юридичних знань, професійних навичок та вміння вирішувати практичні питання, які стосуються застосування конкурентного законодавства в Україні.

1.2. Основними цілями вивчення дисципліни «Конкурентне право» є набуття студентами знань та розуміння змісту норм конкурентного законодавства України, формування умінь та навичок для самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі застосування норм конкурентного законодавства на практиці.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

- **знати:**
 - ✓ проблемні питання теорії, практики та законотворчості у сфері економічної конкуренції;

- ✓ основні поняття та терміни конкурентного права;
- ✓ чинне конкурентне законодавство;
- ✓ правові основи діяльності Антимонопольного комітету України;
- ✓ особливості діяльності природних монополій;
- ✓ правове регулювання економічної концентрації;
- ✓ види та суть порушень законодавства про захист економічної конкуренції та законодавства про захист від недобросовісної конкуренції;
- ✓ процесуальні норми конкурентного законодавства;
- ✓ шляхи гармонізації конкурентного законодавства з правом Європейського Союзу.

- **вміти:**

- ✓ порівнювати і аналізувати норми конкурентного законодавства;
- ✓ тлумачити і застосовувати чинне конкурентне законодавство;
- ✓ узагальнювати практику застосування конкурентного законодавства та робити відповідні висновки;
- ✓ давати юридичну кваліфікацію конкурентним відносинам

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Державне регулювання конкурентних відносин.

Тема 1. Система конкурентного законодавства

Предмет навчальної дисципліни «Конкурентне право». Завдання навчальної дисципліни «Конкурентне право». Законодавчі акти, що визначають склад конкурентного законодавства. Характеристика законів «Про захист економічної конкуренції» та «Про захист від недобросовісної конкуренції». Зародження та розвиток конкурентного законодавства. Основні поняття конкурентного права.

Тема 2. Правові основи діяльності Антимонопольного комітету України

Завдання і принципи діяльності антимонопольних органів. Порядок формування та повноваження Антимонопольного комітету України. Структура органів Антимонопольного комітету України. Відмінності повноважень Антимонопольного комітету України від повноважень територіального відділення. Правовий статус державного уповноваженого. Правовий статус голови територіального відділення Антимонопольного комітету України. Реалізація повноважень Антимонопольного комітету України.

Тема 3. Монопольне становище суб'єктів господарювання на ринку

Товарний ринок і чинники, що впливають на його межі. Характеристика географічних кордонів товарного ринку. Основні критерії, за якими визначаються типи ринків, їх коротка характеристика. Різні види бар'єрів виходу на ринок. Визначення частки суб'єкта господарювання на ринку. Визначення стану конкуренції на ринку.

Тема 4. Державне регулювання і контроль у сфері природних монополій

Поняття «природна монополія». Сфера діяльності суб'єктів природних монополій. Характеристика суміжних ринків. Необхідність регулювання діяльності природних монополій. Методи регулювання діяльності природних монополій. Національні комісії регулювання природних монополій. Регулювання і контроль в окремих галузях природних монополій.

Змістовий модуль 2. Обмежувальні практики у конкуренції

Тема 5. Види і суть порушень законодавства про захист економічної конкуренції

Зловживання монопольним (домінуючим) становищем. Характеристика цінових зловживань монопольним становищем. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Горизонтальні, вертикальні, конгломератні і змішані антиконкурентні узгоджені дії. Наслідки антиконкурентних узгоджених дій. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів

адміністративно-господарського управління та контролю. Обмежувальна та дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання, об'єднань.

Змістовий модуль 3. Правове регулювання за концентрацією та узгодженими діями.

Тема 6. Концентрація (злиття) суб'єктів господарювання

Види економічної концентрації. Умови отримання згоди на концентрацію (злиття) в антимонопольних органах суб'єктами господарювання. Визначення афілійованих осіб. Випадки, при яких антимонопольні органи дають згоду або відмовляють в наданні згоди на концентрацію. Визначення порогових показників учасників концентрації. Умови наявності вирішального впливу одного суб'єкта господарювання на інших. Порядок подачі заяви на концентрацію. Документи, які додаються до заяви на концентрацію. Порядок розгляду заяв (справ) про концентрацію.

Тема 7. Узгоджені дії суб'єктів господарювання

Поняття і види узгоджених дій. Умови, при яких необхідне отримання згоди антимонопольних органів на узгоджені дії. Узгоджені дії, які не вимагають попереднього отримання згоди антимонопольних органів. Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання. Порядок подачі та розгляду заяв (справ) про надання дозволів на узгоджені дії. Документи, які додаються до заяви на узгоджені дії. Підстави для відмови у видачі дозволу на узгоджені дії.

Змістовий модуль 4. Правопорушення у сфері добросовісної конкуренції.

Тема 8. Види і суть порушень законодавства про захист від недобросовісної конкуренції

Поняття та види недобросовісної конкуренції. Ознаки недобросовісної конкуренції.

Неправомірне використання ділової репутації господарюючого суб'єкта (підприємця). Неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки. Неправомірне використання товару іншого виробника. Копіювання зовнішнього вигляду виробу. Порівняльна реклама.

Створення перешкод господарюючим суб'єктам (підприємцям) у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції. Дискредитація господарюючого суб'єкта (підприємця). Купівля – продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом. Схилення до бойкоту господарюючого суб'єкта (підприємця). Схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника). Схилення господарюючого суб'єкта (підприємця) до розірвання договору з конкурентом. Підкуп працівника постачальника. Підкуп працівника покупця (замовника). Досягнення неправомірних переваг у конкуренції.

Неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію. Правові засади захисту від недобросовісної конкуренції.

Змістовий модуль 5. Процесуальні норми конкурентного права.

Тема 9. Процесуальні норми конкурентного законодавства

Порядок підготовки проведення перевірок антимонопольними органами. Відмінність планових перевірок від позапланових. Документи, які готуються для проведення перевірок. Перелік питань, досліджуваних при перевірці суб'єктів господарювання, органів влади і місцевого самоврядування. Організація проведення перевірок. Підвідомчість розгляду заяв (справ) органам Антимонопольного комітету України. Вимоги до подачі заяви про порушення конкурентного законодавства. Розгляд заяв антимонопольними органами. Розгляд справ антимонопольними органами. Права і обов'язки осіб, які беруть участь у розгляді справи. Рішення, які антимонопольні органи приймають за результатами розгляду справ. Процедура здійснення перегляду рішень у справах.

Тема 10. Відповідальність за порушення конкурентного законодавства

Загальне поняття відповідальності за порушення конкурентного законодавства. Характеристика основних видів відповідальності за порушення конкурентного законодавства. Штрафи та діючі розміри штрафів у конкурентному законодавстві. Чинники, що впливають на визначення штрафів. Особливості і умови застосування примусового поділу як міри відповідальності. Адміністративна відповідальність. Порядок застосування відшкодування шкоди в практиці застосування конкурентного законодавства.

3. Рекомендована література

Основні нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Кодекс про адміністративні правопорушення України від 07 грудня 1984 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 листопада 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>
6. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
7. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>
8. Про природні монополії: Закон України від 20 квітня 2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>.

9. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг: Закон України від 22.09.2016 р. // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19>

10. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації: Указ Президента України від 23 листопада 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067/2011>

11. Про введення ліцензування діяльності господарюючих суб'єктів у сфері природних монополій: Указ Президента України від 17 листопада 1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1257/98>

12. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 219 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2002-%D0%BF>.

13. Методика визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку: Розпорядження АМКУ №49 від 05.03.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02>

14. Методичні рекомендації щодо застосування поняття контролю затверджені протокольним рішенням АМКУ від 01.11.2018 р. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=145288&schema=main>.

15. Положення про порядок подання заяв до органів АМКУ про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання: Розпорядження АМКУ від 12.02.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0238-02>.

16. Положення про порядок подання заяв до АМКУ про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання (Положення про концентрацію): Розпорядження АМКУ від 19.02.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02>.

17. Тимчасові правила розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року №5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-94>

Навчальні підручники

1. Бакалінська О.О. Конкурентне право. навч. посібник. К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2010. 250 с.

2. Безух О.В. Теоретичні проблеми правового регулювання відносин економічної конкуренції в Україні. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013. 270 с.

3. Валітов С.С. Конкурентне право України: Навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 432 с.

4. Господарське право: Підручник / О.П. Подцерковний, О.О. Квасніцька, А.В. Смітюх та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. – 2-ге вид., доп. і перероб. Х.: Одісей, 2012. 382 с.

5. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. – 5-те вид., переробл. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2012. 597 с.

6. Журик Ю. В. Антимонопольно-конкурентне право України. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. 272 с.

7. Конкурентне право України: навч. посіб. / О. О. Бакалінська, О. В. Безух, О. В. Кологойда, І. В. Лукач, Н. Б. Пацурія, В. С. Щербина; за ред. В. С. Щербини, І. В. Лукач. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 380 с.

8. Мілаш В. С. Господарське право: Курс лекцій: У 2 ч. - Ч. 2. - Х.: Право, 2010.-336 с.

9. Скордамалья В., Саніахметова Н.О., Мельник С.Б. Конкурентне право ЄС: Навчальний посібник. К.: Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. 240 с.

Наукові статті:

1. Бакалінська. О. О. Сучасні тенденції систематизації й уніфікації конкурентного законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. К., 2014. №6. С. 60-63. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2014/06_2014.pdf.

2. Бакалінська О.О. Недобросовісна конкуренція як форма зловживання суб'єктивним цивільним правом. *Вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*. Київ, 2012. №2(14). С. 141-146. URL: http://ela.kpi.ua/jspui/bitstream/123456789/3241/1/25_bak.pdf

3. Безух О.В. Державна допомога і економічна конкуренція: проблеми взаємодії. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 151-156.

4. Борцевич П.С. Проблеми застосування господарсько-правової відповідальності у сфері захисту економічної конкуренції. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія «Право». 2014. Вип.1 С. 152-156.

5. Городецька Н. Недобросовісна конкуренція на ринку лікарських засобів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. №1. С. 33-39. URL: http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2019/1_2019/5.pdf

6. Громенко Ю. Порівняльна реклама як предмет правового регулювання в законодавстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. №6. С. 50-53.

7. Грудницький В. Гармонізація національного законодавства про зловживання монополією (домінуючим) становищем із правом Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. К., 2017. №4. С. 59-63. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/4/13.pdf>.

8. Грудницький Василь. Збір і аналіз доказів у справах про зловживання монополією (домінуючим) становищем. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №3. С. 46-50.

9. Замрига А. Актуальні проблеми правового регулювання антимонопольних конкурентних відносин в умовах сьогодення. *Підприємництво, господарство і право*. К., 2016. №10. С. 31-34. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/10/7.pdf>.

10.Капіца Ю. Захист комерційної таємниці в Європейських країнах та Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. №11. С. 16-20.

11.Корчак Н.М. Конкурентне право в системі права України. *Юридичний вісник*. 2010. №2 (15). С. 47-49.

12.Кравченко Тетяна. Поняття «ділова репутація суб'єктів господарювання»: визначення та правова природа. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №3. С. 93-99.

13.Кравчук Д. Методичний підхід щодо встановлення неправомірного використання позначень відповідно до статті 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». *Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України*. Київ, 2014. №1-2 (52-53). С. 14-19. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=107068&schema=main>

14.Пелипенко О. Примусовий поділ суб'єктів господарювання внаслідок порушення законодавства про захист економічної конкуренції. *Юрид. радник*. 2007. №6. С. 74-77.

15.Савка Сніжана. Контроль за концентраціями як напрям гармонізації конкурентного законодавства України з правом ЄС. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №3. С. 100-104.

16.Сінічкіна Л., Баранович М. Галузеві правила професійної етики як механізм саморегулювання та засіб попередження недобросовісної конкуренції. *Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України*. Київ, 2014. №1-2 (52-53).С.8-13.URL:

<http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=107068&schema=main>

17.Скриньковський Р., Чубенко А. Діагностика конкурентного потенціалу підприємства та відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції. *Підприємництво, господарство і право*. К., 2016. №7. С. 49-54. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/07/9.pdf>.

18.Цікало В. Адаптація законодавства України про антиконкурентні угоди між суб'єктами господарювання до законодавства Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. №7. С. 76-79.

19.Чабан Л. Підходи до надання дозволу на економічну концентрацію суб'єктів господарювання: міжнародний аспект. *Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України*. Київ, 2014. №3-4 (54-55). С. 39-50. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=125235&schema=main>.

20.Швидка Тетяна. Визначення складу антиконкурентних узгоджених дій у формі спотворення результатів тендерів як виду конкурентних правопорушень. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №7. С. 70-74.

21.Швидка Т. Історія становлення і формування конкурентного законодавства (іноземний досвід). *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №1. С. 50-54.

22.Шкляр С., Булаєва О. Відшкодування збитків за порушення конкуренції: національні та світові тенденції private enforcement. *Юридична газета*. 10 вересня 2019 р. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentne-pravo/vidshkoduvannya-zbitkiv-za-porushennya-konkurenciyi-nacionalni-ta-svitovi-tendenciyi-private-enforce.html>

23.Щокін Р.Г. Сутність недобросовісної конкуренції за господарським законодавством України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. Одеса, 2014. №11. Т.2 С.18-21. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc11/part_2/7.pdf.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – тестовий контроль, самостійні роботи, модульна контрольна робота.